

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАКОННОСТІ У СФЕРІ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Віталій Юрійович ШАПТАЛА,

*аспірант Харківського національного
університету внутрішніх справ*

Сучасні умови розвитку економіки засвідчують, що забезпечення законності у сфері підприємницької діяльності є одним із ключових чинників формування стабільного бізнес-середовища та сталого зростання держави. Від ефективності правових механізмів залежить не лише рівень інвестиційної привабливості країни, а й ступінь довіри громадян до інститутів державної влади та приватного сектору, забезпечення належного функціонування критичної інфраструктури, підтримання оборонно-промислового комплексу, гарантування постачання товарів і послуг першої необхідності.

У цьому контексті особливої ваги набуває вивчення зарубіжного досвіду, адже європейські країни виробили різні, проте взаємодоповнюючі моделі забезпечення законності у підприємстві, які поєднують жорсткі регуляторні механізми з інструментами самоконтролю бізнесу та високою культурою правової відповідальності. Аналіз цих практик дозволяє не лише виявити ефективні підходи до організації нагляду й контролю у сфері господарювання, але й оцінити можливості їх імплементації в українських умовах з урахуванням національних особливостей та стратегічного курсу на європейську інтеграцію.

Забезпечення законності в підприємницькій діяльності в європейських країнах виступає багатомірним політичним і адміністративним завданням, яке поєднує інституційні, процедурні та технологічні заходи. У державах-членах ЄС і в країнах ОЕСР така політика спирається на чотири взаємопов'язані блоки: вдосконалення регуляторної бази й гармонізація норм, які визначають порядок створення та функціонування підприємств; прозорі та підзвітні процедури публічних закупівель та державної допомоги; інституційні механізми запобігання корупції й ефективного розслідування економічних злочинів; цифровізація адміністративних сервісів, яка знижує транзакційні витрати та корупційні ризики.

З огляду на практичну реалізацію в окремих країнах особливу увагу привертає досвід держав, що застосували «digital-by-default» підходи до реєстрації бізнесу та ведення державних реєстрів. Естонський приклад трансформування державних реєстрів у повністю електронні платформи, а також ініціативи на рівні ЄС щодо єдиного цифрового реєстру та ідентифікації компаній демонструють, що стандартизовані, взаємопов'язані та швидкодіючі реєстраційні системи зменшують

адміністративні бар'єри для бізнесу й одночасно підвищують прозорість - оскільки доступність даних робить складні корпоративні структури та бенефіціарну власність більш помітними для контролюючих органів і ринку [1].

Європейська дискусія щодо створення єдиного цифрового реєстру містить конкретні рекомендації щодо уніфікованих ідентифікаторів, інтеграції з цифровою ідентифікацією громадян і юридичних осіб та можливості обміну даними між національними реєстрами. Ці технічні та організаційні зміни прямо впливають на здатність держав вести превентивний моніторинг ризиків відмивання коштів, ухилення від сплати податків та недобросовісної конкуренції.

Конкретні напрями адаптації європейського досвіду для України можна сформулювати наступним чином: по-перше, продовжити цифровізацію реєстраційних та звітних процедур, розгортаючи архітектуру «one-stop shop» і уніфіковані ідентифікатори, що зменшить корупційні можливості та витрати для підприємців; по-друге, запровадити сучасні стандарти публічних закупівель, які поєднують відкриті дані, системи управління ризиками та професіоналізацію закупівельників, що підвищить ефективність використання бюджетних коштів і знизить корупційні ризики; по-третє, забезпечити інституційну незалежність антикорупційних органів і створити механізми оперативного міжнародного співробітництва у фінансових розслідуваннях, аби унеможливити використання транскордонних схем для відводу активів; по-четверте, поєднати ці заходи з навчанням суддів, прокурорів і адміністраторів, а також з програмами підтримки малого та середнього бізнесу, щоб реформи не створювали надмірного адміністративного навантаження на добросовісних підприємців. Цілісна реалізація таких кроків підвищить як внутрішню, так і зовнішню легітимність економічної політики та сприятиме стабільному інвестиційному середовищу [2].

Важливо підкреслити, що впровадження європейських практик в Україну має відбуватися з урахуванням пріоритету інституційної стійкості та сталості реформ: технічні інструменти, як-от цифрові реєстри чи аналітика ризиків, дають ефект лише за наявності незалежних інститутів і політичної волі до прозорості.

Україна має значні передумови для використання європейського досвіду - як із точки зору вже здійснених реформ і включення до порядку денного євроінтеграції, так і з огляду на міжнародну підтримку, яка може сприяти трансферу технологій, стандартів та експертної допомоги. У сукупності такі кроки дозволять не лише підвищити законність підприємницької діяльності, а й закласти основу для стійкого економічного відновлення й подальшої інтеграції у внутрішній ринок ЄС.

Таким чином, досвід різних європейських країн свідчить про те, що ефективне забезпечення законності у сфері підприємницької діяльності не може бути уніфікованим за формою, проте завжди включає низку спільних елементів: прозорість адміністративних процедур, незалежність

контролюючих інституцій, цифровізацію державних сервісів, а також створення умов, за яких дотримання закону стає більш вигідним для бізнесу, ніж його порушення. Україна, враховуючи цю різноманітність, може поєднати окремі успішні практики - німецьку стабільність правової бази, французьку превентивність контролю, британську орієнтацію на комплаєнс, скандинавську відкритість та польсько-чеський досвід євроінтеграційних реформ - з метою побудови власної стратегії забезпечення законності у підприємницькій сфері.

Список використаних джерел

1. Finally 100% Digital: Estonia's 30-Year Journey from the USSR to e-Estonia // Complex Discovery OU. URL: <https://complexdiscovery.com/finally-100-digital-estonias-30-year-journey-from-the-ussr-to-e-estonia/>.

2. VAT One Stop Shop. VAT rules from 1 July 2021 to Cross-border VAT e-commerce. The European Commission // Directorate-General for Taxation and Customs Union. URL: https://vat-one-stop-shop.ec.europa.eu/index_en.